

PRESUDA SUDA

7. srpnja 1992.(*)

„Sloboda kretanja osoba – Pravo na boravak bračnog druga državljanina države članice koji se vraća u zemlju podrijetla kako bi ondje ostvario poslovni nastan”

U predmetu C-370/90,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 177. Ugovora o EEZ-u koji je uputio High Court of Justice (Queen's Bench Division) (Visoki sud, Odjel Queen's Bench, Ujedinjena Kraljevina), u postupku koji se vodi pred tim sudom između

The Queen

i

Immigration Appeal Tribunala i Surindera Singha

***ex parte*: Secretary of State for the Home Department,**

o tumačenju članka 52. Ugovora o EEZ-u i Direktive Vijeća 73/148/EEZ od 21. svibnja 1973. o ukidanju ograničenja kretanja i boravka u Zajednici za državljane država članica u vezi s poslovnim nastanom i pružanjem usluga (SL L 172, 28.6.1973., str. 14.),

SUD,

u sastavu: O. Due, predsjednik, R. Joliet, F. A. Schockweiler, F. Grévisse, P. J. G. Kapteyn (predsjednici vijeća), G. F. Mancini, C. N. Kakouris, J.C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias, M. Díez de Velasco, M. Zuleeg, J. L. Murray i D. A. O. Edward, suci,

nezavisni odvjetnik: G. Tesauro,

tajnik: H. A. Rühl, glavni administrator,

uzimajući u obzir pisana očitovanja koja su podnijeli:

- za Ujedinjenu Kraljevinu, Rosemary Caudwell, iz Treasury Solicitor's Departmenta, u svojstvu agenta, uz asistenciju Davida Pannicka, *barrister*,
- za Surindera Singha, Richard Plender, *QC*, pri odvjetničkoj komori Engleske i Walesa, i Nicholas Blake, *barrister*, koje su ovlastili T. I. Cloughand Co., *solicitors*,
- za Komisiju Europskih zajednica, António Caeiro, pravni savjetnik, i Nicholas Khan, član Pravne službe, u svojstvu agenata,

uzimajući u obzir izvještaj za raspravu,

saslušavši na raspravi od 24. ožujka 1992. usmena očitovanja koja su podnijeli John F. Collins iz Treasury Solicitors' Departmenta, uz asistenciju Stephena Richardsa, *barrister*, Surinder Singh i Komisija Europskih zajednica,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 20. svibnja 1992.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Rješenjem od 19. listopada 1990., koje je Sud zaprimio 17. prosinca 1990., High Court of Justice (Queen' s Bench Division) (Visoki sud, Odjel Queen's Bench) uputio je Sudu na temelju članka 177. Ugovora o EEZ-u zahtjev za prethodnu odluku o tumačenju članka 52. Ugovora i Direktive Vijeća 73/148/EEZ od 21. svibnja 1973. o ukidanju ograničenja kretanja i boravka u Zajednici za državljane država članica u vezi s poslovnim nastanom i pružanjem usluga (SL L 172, 28.6.1973., str. 14.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora koji se vodi između indijskog državljanina Surindera Singha i Secretary of State for the Home Department, koji je 15. prosinca 1988. odlučio deportirati S. Singha iz Ujedinjene Kraljevine.
- 3 Iz rješenja suda koji je uputio zahtjev proizlazi da je Surinder Singh 29. listopada 1982. u Bradfordu (Ujedinjena Kraljevina) sklopio brak s britanskom državljankom Rashpal Purewal. U razdoblju od 1983. do 1985. godine supružnici Singh bili su zaposleni u Saveznoj Republici Njemačkoj. Krajem 1985. vratili su se u Ujedinjenu Kraljevinu kako bi započeli s komercijalnom djelatnošću.
- 4 S. Singu odobren je 1986. ograničen ostanak u Ujedinjenoj Kraljevini u svojstvu supruga britanske državljanke. U srpnju 1987. protiv njega je doneseno privremeno rješenje (*decree nisi*) o razvodu u postupku koji je pokrenula njegova supruga. Zbog tog rješenja britanska tijela skratila su mu odobrenje za ostanak i odbila mu odobriti neograničen ostanak u svojstvu bračnog druga britanske građanke.
- 5 S. Singh zakonito je boravio u Ujedinjenoj Kraljevini do 23. svibnja 1988., kada je povukao upravnu žalbu podnesenu protiv odluke kojom mu je odbijen neograničen ostanak. Nakon tog datuma ostao je u Ujedinjenoj Kraljevini bez odobrenja.
- 6 Rješenje o deportaciji doneseno 15. prosinca 1988. temeljilo se na odjeljku 3. stavku 5. točki (a) Zakona o useljavanju (Immigration Act) iz 1971., koji se odnosi na strane državljane koji nakon isteka odobrenog roka nezakonito produžavaju boravak u Ujedinjenoj Kraljevini.
- 7 Pravomoćno rješenje (*decree absolute*) o razvodu supružnika Singh doneseno je 17. veljače 1989.

- 8   Žalba iznesena sucu (*adjudicator*) protiv rješenja od 15. prosinca 1988. odbijena je 3. ožujka 1989. U odluci od 17. kolovoza 1989. Immigration Appeal Tribunal dopustio je žalbu S. Singha protiv odluke suca, smatrajući da S. Singh „ima na temelju prava Zajednice pravo kao bračni drug britanske građanke koja i sama na temelju prava Zajednice ima pravo poslovnog nastana u ovoj zemlji.”
- 9   Nakon što je Secretary of State for the Home Department podnio zahtjev za nadzor zakonitosti te odluke, High Court of Justice (Queen’s Bench Division) (Visoki sud, Odjel Queen’s Bench) uputio je Sudu sljedeće prethodno pitanje:
- „Ako udana žena, koja je kao državljanka jedne države članice ostvarila prava na temelju Ugovora radeći u drugoj državi članici, uđe u državu članicu čija je državljanka i ostane u njoj u svrhu vođenja poslovne djelatnosti sa svojim suprugom, ima li njezin bračni drug (koji nije državljanin Zajednice) na temelju članka 52. Ugovora iz Rima i Direktive Vijeća 73/184 od 21. svibnja 1973. pravo ući u tu državu članicu i ostati u njoj sa svojom suprugom?”
- 10   Za potpuniji prikaz činjenica u glavnom postupku, zakonodavstva Zajednice o kojem je riječ, tijeka postupka i pisanih očitovanja podnesenih Sudu upućuje se na izvještaj za raspravu. Ti dijelovi spisa u nastavku se spominju ili razmatraju samo u mjeri u kojoj je to potrebno za obrazloženje odluke Suda.
- 11   Pitanjem suda koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku nastoji se utvrditi zahtijeva li se pravilno protumačenim člankom 52. Ugovora i Direktivom 73/148 od država članica da odobre ulazak na svoje državno područje i boravak ondje bračnom drugu, bilo kojeg državljanstva, državljanina te države koji je s tim svojim bračnim drugom otišao u drugu državu članicu kako bi u njoj radio kao zaposlena osoba, kao što je predviđeno člankom 48. Ugovora, a poslije se vratio na državno područje države čiji je državljanin kako bi ostvario poslovni nastan, kao što je predviđeno člankom 52. Ugovora.
- 12   Također valja primijetiti kako se ne tvrdi da je brak supružnika Singh bio lažan. Osim toga, premda je brak razvrgnut pravomoćnim rješenjem o razvodu koje je doneseno 1989., to nije bitno za prethodno pitanje, koje se tiče temelja prava boravka osobe o kojoj je riječ u razdoblju prije datuma tog rješenja.
- 13   S. Singh i Komisija tvrde da je državljanin države članice koji se vraća kako bi ostvario poslovni nastan u toj državi nakon što je obavljao gospodarsku djelatnost u drugoj državi članici u istoj situaciji kao državljanin druge države članice koji dolazi u tu državu kako bi u njoj ostvario poslovni nastan. Po njihovu mišljenju prema njemu se mora postupati na isti način, u skladu sa zabranom diskriminacije propisanom člankom 7. Ugovora, te se on stoga može pozvati na članak 52 Ugovora, posebno u odnosu na pravo boravka njegova bračnog druga koji nije državljanin države članice.
- 14   Ujedinjena Kraljevina, s druge strane, tvrdi da građanin Zajednice koji se vraća kako bi ostvario poslovni nastan u državi podrijetla nije u situaciji koja je usporediva sa situacijom državljanina drugih država članica, zbog toga što on ne ulazi u tu državu i ne ostaje u njoj na temelju prava Zajednice nego na temelju nacionalnog prava. Stoga se na njega ne primjenjuju članak 52. Ugovora ni Direktiva 73/148. Ujedinjena Kraljevina također ističe da bi primjena prava Zajednice na državljanina koji se vraća u državu podrijetla kako bi ondje ostvario poslovni nastan imala paradoksalne posljedice, jer bi ga

se na temelju prava Zajednice među ostalim moglo deportirati iz te države, te tvrdi da davanje prava boravka bračnom drugu povećava opasnost od prijevara povezanih s lažnim brakovima.

- 15 U presudi od 7. srpnja 1976., Watson i Belmann (C-118/75, Zb., str. 1185., t. 16.), Sud je zaključio da se člancima 48. i 52. Ugovora te Uredbom (EEZ) br. 1612/68 Vijeća od 15. listopada 1968. o slobodi kretanja radnika unutar Zajednice (SL L 257, 19.10.1968., str. 2.), Direktivom Vijeća 68/360/EEZ od 15. listopada 1968. o ukidanju ograničenja kretanja i boravka unutar Zajednice za radnike država članica i njihove obitelji (SL L 257, 19.10.1968., str. 13.) i gore navedenom Direktivom 73/148 provodi temeljno načelo sadržano u članku 3. točki (c) Ugovora, u kojem stoji da aktivnosti Zajednice, u svrhe utvrđene člankom 2., uključuju ukidanje prepreka slobodi kretanja osoba među državama članicama.
- 16 Sud je također zaključio, u presudi od 7. srpnja 1988., Stanton (C-143/87, Zb., str. 3877., t. 13.), da je cilj odredaba Ugovora koje se odnose na slobodu kretanja osoba olakšati državljanima Zajednice bavljenje profesionalnom djelatnošću bilo koje vrste na području Zajednice te da su im protivne mjere koje bi državljanima Zajednice mogle staviti u nepovoljniji položaj ako na području neke druge države članice žele obavljati gospodarsku djelatnost.
- 17 U tu svrhu državljani država članica osobito imaju pravo, koje proizlazi izravno iz članka 48. i 52. Ugovora, ući na državno područje druge države članice i boraviti ondje radi obavljanja gospodarske djelatnosti, kao što je predviđeno odredbama tih članaka (vidi posebno presude od 8. travnja 1976., Royer, C-48/75, Zb., str. 497., t. 31., i od 5. veljače 1991., Roux, C-363/89, Zb., str. I-273., t. 9.).
- 18 Odredbama uredaba i direktiva Vijeća o slobodi kretanja zaposlenih i samozaposlenih osoba unutar Zajednice, a posebno članka 10. gore navedene Uredbe br. 1612/68, članka 1. i 4. gore navedene Direktive 68/360 te članka 1. točke (c) i članka 4. gore navedene Direktive 73/148, propisuje se da države članice moraju odobriti bračnom drugu i djeci dotične osobe pravo boravka jednakovrijedno pravu koje je odobreno samoj toj osobi.
- 19 Državljanin države članice mogao bi biti odvrćen od napuštanja svoje države podrijetla radi obavljanja djelatnosti u svojstvu zaposlene ili samozaposlene osobe, kao što je predviđeno Ugovorom, na državnom području neke druge države članice ako pri povratku u državu članicu čiji je državljaniin u svrhu obavljanja djelatnosti u svojstvu zaposlene ili samozaposlene osobe ne bi imao uvjete ulaska i boravka barem jednakovrijedne uvjetima koje bi imao na državnom području neke druge države članice na temelju Ugovora ili sekundarnog prava.
- 20 Osobito bi bio odvrćen od toga ako njegovu bračnom drugu i djeci ne bi bio dopušten ulazak na državno područje države članice njegova podrijetla i boravak ondje pod uvjetima koji su barem jednakovrijedni uvjetima koje bi oni imali na temelju prava Zajednice na državnom području neke druge države članice.
- 21 Iz toga slijedi da državljaniin jedne države članice koji je otišao u drugu državu članicu kako bi ondje radio u svojstvu zaposlene osobe u skladu s člankom 48. Ugovora i koji se vraća na područje države članice čiji je državljaniin kako bi ondje ostvario poslovni nastan i obavljao djelatnost u svojstvu samozaposlene osobe ima na temelju članka 52. Ugovora

pravo na to da ga na državnom području potonje države prati njegov bračni drug, koji je državljanin države koja nije članica, pod istim uvjetima kao što su uvjeti propisani gore navedenom Uredbom br. 1612/68, Direktivom 68/360 ili Direktivom 73/148.

- 22 Istina je, kao što je ustvrdila Ujedinjena Kraljevina, da državljanin države članice ulazi na državno područje te države i boravi u njoj na temelju prava koja proizlaze iz njegova državljanstva, a ne prava koja mu se dodjeljuju pravom Zajednice. Kao što je propisano i člankom 3. Četvrtog protokola Europskoj konvenciji o ljudskim pravima, država osobito ne može protjerati vlastita državljanina niti mu zabraniti ulazak na svoje državno područje.
- 23 Ovaj predmet ne tiče se, međutim, prava koje se temelji na nacionalnom pravu, nego prava kretanja i poslovnog nastana koja se dodjeljuju državljanima Zajednice na temelju članaka 48. i 52. Ugovora. Ta prava ne mogu se u potpunosti ostvariti ako se osobu može odvratiti od njihova ostvarivanja preprekama ulasku i boravku njegova bračnog druga koje postavlja njegova država podrijetla. U skladu s tim, kada se državljanin Zajednice koji sam ostvaruje ta prava vrati u svoju državu podrijetla, njegov bračni drug mora imati pravo na ulazak i boravak koje je barem jednako pravu koje bi imao na temelju prava Zajednice da je njegov bračni drug odlučio ući u neku drugu državu članicu i ondje boraviti. Ipak, članci 48. i 52. Ugovora ne sprječavaju države članice da na inozemne bračne drugove svojih državljana primijene povoljnija prava od onih koje propisuje pravo Zajednice.
- 24 Što se tiče opasnosti od prijave na koju je uputila Ujedinjena Kraljevina, dovoljno je napomenuti, u skladu s ustaljenom praksom Suda (vidi posebno presude od 7. veljače 1979., Knoors, C-115/78, Zb., str. 399., t. 25., i od 3. listopada 1990., Bouchoucha, C-61/89, Zb., str. I-3551., t. 14.), kako mogućnosti koje proizlaze iz Ugovora ne mogu imati takav učinak da osobama koje ih upotrebljavaju omoguće izbjegavanje primjene nacionalnog zakonodavstva i da državama članicama zabrane poduzimanje potrebnih mjera za sprječavanje takve zlouporabe.
- 25 Stoga na prethodno pitanje valja odgovoriti da se pravilno protumačenim člankom 52. Ugovora i Direktivom 73/148 zahtijeva od država članica da odobre ulazak na svoje državno područje i boravak ondje bračnom drugu, bilo kojeg državljanstva, državljanina te države koji je s tim svojim bračnim drugom otišao u drugu državu članicu kako bi u njoj radio kao zaposlena osoba, kao što je predviđeno člankom 48. Ugovora, a poslije se vratio na državno područje države čiji je državljanin kako bi ostvario poslovni nastan, kao što je predviđeno člankom 52. Ugovora. Bračni drug mora imati barem jednaka prava kao ona koja bi mu se dodijelila na temelju prava Zajednice da je njegov bračni drug ušao na državno područje neke druge države članice i ondje boravio.

Troškovi

- 26 Troškovi podnošenja očitovanja Sudu koje je imala Komisija Europskih zajednica ne nadoknađuju se. Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka.

Slijedom navedenog,

SUD,

odlučujući o pitanju koje mu je High Court of Justice (Queen's Bench Division) (Visoki sud, Odjel Queen's Bench) uputio rješenjem od 19. listopada 1990., odlučuje:

Pravilno protumačenim člankom 52. Ugovora i Direktivom 73/148/EEZ od 21. svibnja 1973. o ukidanju ograničenja kretanja i boravka u Zajednici za državljane država članica u vezi s poslovnim nastanom i pružanjem usluga (SL L 172, 28.6.1973., str. 14.) zahtijeva se od država članica da odobre ulazak na svoje državno područje i boravak ondje bračnom drugu, bilo kojeg državljanstva, državljanina te države koji je s tim svojim bračnim drugom otišao u drugu državu članicu kako bi u njoj radio kao zaposlena osoba, kao što je predviđeno člankom 48. Ugovora, a poslije se vratio na državno područje države čiji je državljanin kako bi ostvario poslovni nastan, kao što je predviđeno člankom 52. Ugovora. Bračni drug mora imati barem jednaka prava kao ona koja bi mu se dodijelila na temelju prava Zajednice da je njegov bračni drug ušao na državno područje neke druge države članice i ondje boravio.

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourg 7. srpnja 1992.

[Potpisi]

---

* Jezik postupka: engleski